

nètica, el cat. clàssic *sangonent* (paral·lel als dissimilats fr. *sanglant*, cast. *sangriento*, port. *sanguento*), que ja figura en algun text de c. 1400, en Ausiàs (*AlcM*), Estrús, a. 1500 (*Dag*) etc. I ha estat restaurat en la Renaix.: «cau lo cavall del negre, tot *sangonent*, / mes ferit també queya lo bon jaqués», MilàF (*ProsB*), sobretot en els bons escriptors més moderns (Ruyra etc.); «les dones havien fugit abans del part de l'Irene; agafades, no les haurien deixat moure d'allí fins acabada la *sangonenta* facècia, de la qual no es veia cap rastre» [en el refugi del Semàfor, quan l'escorcollaren], Coromines (*Prometeu*, XII, iv, p. 208, O. C., 297b25)⁵ *Sangonentament. Sangonentejar*.

Antigament també una var. sincopada (excepció a la norma general cat. de no sincopar davant N en quasi cap context). «la lansa *sancnenta*», «un coltel *sancnent*», «eles estaven en la plassa, que filaven --- tot lo fil que filaven fo *sagnet*, e les màs ab què l filaven foren *sacnentas*» (trad. «*sanguine cruentatur*»), *VidesR*, 57v1, n. 34; 210r2, n. 13; 103v2, n. 130; «si-s combaten entre éls, dels colps *sagnens* del colteyl o de pedra o de bastó ---» en un reglament de templers del S. XIII (*MiretS, TemplH*, 546). Per evitar el castellanent *sangrent* introduïren alguns *sagnant* a fi S. XIX [1902, Careta, abans només d'aquella manera o bé de *sang: Corpus de sang*, Verd.], que tingué èxit, i resta com a forma comuna (quan es fuig dels més literaris *sangonent*, -onós): «Onze de Setembre *sagnant*» era l'epígraf dels diaris en el de 1923 (quan es posà en marxa l'atemptat feixista dels sorges i rei africanistes, que havia de durar mitja centúria).

És probable, però, que en aquest cas la forma *sangrent*, -enta, no fos originàriament un castellanisme, sinó mera variant resultant d'una evolució fonètica, extraordinària o poc corrent, de *sangnent*, com a fruit d'una dissimilació comparable a la del fr. *sanglant*, oc. ant. *sanglent*, *saunen(t)* etc.; el mot ja fou usat, almenys com a terme especial cavalleresc (capítol on llavors era només el cast. el que manllevava del cat., recordem *pundonor*, *quijote* etc.), car ja figura en Joanot Martorell: «Tirant cavalcà --- e anà hon staven los 26 cavallers --- donà un scrit que deya que qualsevolgués cavaller que volgués fer armes ab ell, havien a córrer --- tant longament fins que 20 colps de puntes *sangrentes* ixqués del hu o del altre, ab ferros smolats ---» (Ag. I, 152 = Riq., 123). També restà en algun ús popular.

Em guardaré de sortir fiador del purisme d'Emvilanova (que ho usà en un quadro de vells barcelonins) Però podem fiar-nos de l'ús marítim: per indicar la calma absoluta de vent i d'onada, no han dit mai altra cosa als pescadors i navegants nostres (almenys tots els del Maresme oriental, 1918, 1920, 1925 ---, 1953 ---) que *calma sangrenta*, i no pas l'horrend castellanisme *calma chicha* que sento ara a mant esportista de catalanes famílies (tampoc he sentit gaire el bon sinònim *calma blanca*, ni l'antic *aubarna*, *alb*-). Sembla una aplicació xocant des del punt de vista semàntic, però no pensem per això a cercar-li cap etimologia grega ni misteriosa, car deu tractar-se simplement d'una «méta-

phore occidental» (com aquelles tan violentes que constatava en el francès de Bretanya, entre la seva gent de mar, el llibre d'Ensault, 1920), com sigui que el mariner és home sempre donat a l'expressió ponderativa, de grau fantàsticament exagerat i pintoresc; i també en francès, p. ex., s'ha fet un ús gran d'expressions ponderatives com *un sanglant* o *sacré espègle*, ja des d'antic: «des jeunes filles qualifiées de *sanglantes* hardelles» en una «lettre de grâce» de 1397, tot i que no eren més que «vauriennes», desvergonyides bastant pacífiques (veg. *AL-LOT* b 4); Muntaner ponderant un maltemp deia que «la fortuna --- era tan gran que tota la mar n'anava en *sang*», § 196 (*Casac* VI, 13); és a dir ponderacions de mariners en un sentit i en l'oposat.

També *sangrar* degué haver tingut alguna existència en formes catalanes locals minoritàries, però no manllevades, amb aquella evolució dissimilatòria, afectant SANGUINARE. Altrament no es podria imaginar que se n'hagués format un derivat abstracte en -ATONE: **la sangraó*, que només ens consta en la forma moderna sincopada *la sangró*, usada pel genuí paraulista i poeta Adolf Blanch (1850; el col·laborador de Bofarull en llur Gramàtica): «si afolleu lo pit de mare, mala *sangró* criareu» ('nissaga, temperament nadiu d'algú', poesia pòstuma publ. en el *Cal. Cat* de 1871 per PBriz, *Dag*). Encara que només la coneguem com a hapax, ens en fa majorment segurs la seva persistència bastant vigorosa en cat. modern, un poc desfigurada pel prurir sistematitzador de la llengua. Essent sinònim de *malà sang*, en degué primer sortir un híbrid *malà sangro*, *bona sangro*, que semblant un solecisme inadmissible donada la nova accentuació, en un mot d'aspecte masculí, foren canviats en *mal sangro*, *bon sangro*. És estraçalari dir que són «castellanismes» (*AlcM*) uns mots que en castellà ni han existit mai⁶ ni pogueren existir, donat el sentit del verb cast. *sangrar*.

Altrament els usen homes gens castellanats: de la frase «vellot de mal *sangro*!» que diuen a la cort de *La Reina Jove* (III, ii, 230) de Guimerà ja he donat cita a LLORIGÓ; «tenir mal *sangro*: no tenir bon cor» tort. (*Dag*); «tenia raó aquell que deia que la dona és un animal de mal *sangro* i molt difícil de tractar», NOLLER (*O. C.* x, 244.7f.).

També *bon sangro*: «un bon hereuet! / --- si lo marit ne té *bon sangro*, / quan la partera lo va alletant, / mata gallina y li porta recapte / y ab lo caldo se va reforsant», MilàF (*Romilo*, 569.3); «i em tanco a casa d'un treballador, que són gent de *bon sangro*», Emvilanova (*Entre Fam*, 134); «Lo Jaume conegué la reconciliació per carta de la Mercè, y portat de son *bon sangro*, n'escrigué una de tan afectuosa ---», Pin i Solé (*Dag*); «va esser de tan *bon sangro* ---» en un text de mallorquinisme tan intransigent com el de PdAPENYA; *AlcM* cita *bon sangro* de Pons Mass. i «tinc *sangro* militar» en Emvilanova; *tenir bon sangro* Belv., *mal sangro* Lab. 1840 i també els tarragonesos Yxart i NOLLER usaren *mal sangro* (cita en les Mem. Literàries d'Oller). És clar que *mal sangro* no és tortosí sinó una bàrbara ultracorrecció de Moreira.